

روباهای زنانه بازیچه فضای مجازی

یکی آبرویش را در تلگرام از کف داده و دیگری مال و منالش را در لاین. این یکی، عشق و احساسش را به بازی داده و باخته و دیگری اندوخته زندگی‌اش را یکسره به باد فنا سپرده است.

واکاوی ضریب آسیب‌پذیری زنان و مردان در شبکه‌های اجتماعی

روباهای زنانه بازیچه فضای مجازی

یکی آبرویش را در تلگرام از کف داده و دیگری مال و منالش را در لاین. این یکی، عشق و احساسش را به بازی داده و باخته و دیگری اندوخته زندگی‌اش را یکسره به باد فنا سپرده است.

فضای مجازی با وجود کارکردها و نتایج مثبتی که برای کاربران به ارمغان آورده است، در عین حال دارای آسیب‌ها و گزندهای جدی و پرچالشی هم هست. از سوی دیگر، این فضا کاربرانی از هر طیف، سن، جنسیت و با هر خاستگاه اجتماعی دارد و بالطبع همه این افراد در معرض آسیب‌های شناخته و ناشناخته آن قرار دارند. هیچ آمار مستدل و متقنی در دست نیست که بتوان براساس آن استناد کرد، چند درصد کاربران فضای مجازی را مردان تشکیل می‌دهند و چه مقدار را زنان. همچنین آمار و نموداری وجود ندارد که بر مبنای آن تشخیص داد، مردان بیشتر در معرض این آسیب‌ها قرار دارند یا زنان. اخباری که در رسانه‌های رسمی کشور منتشر می‌شود، بیانگر بالاتر بودن ضریب آسیب زنان نسبت به مردان در این فضا است. شاید مناسبات موجود در فضای واقعی و اتمسفر اجتماعی جامعه در فضای مجازی هم برقرار باشد و مصداق یابد. اکثر جامعه‌شناسان بر این باورند که زنان در اجتماع امروز ما نسبت به مردان، آسیب‌پذیری بیشتری در قبال آسیب‌ها و نارسایی‌های اجتماعی دارند. هر چه هست، این روزها کاربران فضای مجازی در معرض انواع و اقسام آسیب‌های این فضا قرار دارند و باید با اتخاذ سیاست‌های صحیح و اصولی، آنها را از گزند آسیب‌ها مصون داشت.

همه در معرض خطر هستند

یک استاد و مدرس ارتباطات معتقد است، اصولاً نباید نگاه جنسیتی به این موضوع داشت و همه کاربران فضای مجازی، فارغ از جنسیتشان ممکن است به دلیل شکل و ساختار زندگی شخصی‌شان و تجربیاتشان از گذشته در معرض آسیب قرار بگیرند.

دکتر حوریه دهقان‌شاد با بیان این مطلب می‌افزاید: اگر کاربر هویت مستقل و محکمی نداشته و از تربیت درست و صحیح برخوردار نباشد، امکان دارد در معرض آسیب‌های فضای مجازی قرار بگیرد. این انحراف و خسران ممکن است برای همه کاربران- چه زن و چه مرد- پیش بیاید؛ در نتیجه نمی‌توان به این موضوع نگاه جنسیتی داشت. اگر زنان و مردان بدون بینش و دانش کافی وارد فضای مجازی شوند، دچار مشکل خواهند شد.

فقدان هویت؛ بزرگ‌ترین چالش فضای مجازی

رصد اخبار و داده‌های مطرح شده در رسانه‌های رسمی کشور، بیانگر این واقعیت است که گویا زنان بیش از مردان در معرض آسیب‌های برآمده از حضور در فضای مجازی هستند. حداقل در این رسانه‌ها که چنین مطرح می‌شود و عامه جامعه هم آن را به عنوان یک حکم و اصل تقریباً به اثبات رسیده پذیرفته‌اند.

دکتر دهقان‌شاد با پذیرش ضمنی این مساله، دلیل اصلی را حضور کمتر زنان در مناسبات اجتماعی و در نتیجه ناآشنایی با روابط گروهی می‌داند و تصریح می‌کند: زنان با توجه به نداشتن آشنایی کافی با روابط اجتماعی، زمانی که در فضای مجازی قرار می‌گیرند آسیب‌پذیر می‌شوند. اگر زنان اجازه حضور در فضای مجازی را به شکل حقیقی داشته باشند، نگاه جنسیتی به این موضوع منتفی خواهد شد. زنان با توجه به چنین پیش‌زمینه‌هایی و برخورد سطحی بیشتر در معرض آسیب‌های اجتماعی قرار دارند.

این مدرس ارتباطات، مشخص نبودن هویت کاربران را بزرگ‌ترین چالش فضای مجازی برمی‌شمارد و تصریح می‌کند: یک نوع سیگ زندگی دیگر در فضای مجازی حاکم است. کاربران این فضا هویتی از خود بروز می‌دهند که کاملاً در تضاد با شخصیت واقعی است. در عین حال می‌توان به جای نگاه جنسیتی به آسیب‌پذیری در فضای مجازی، بر مبنای سن و سال به آن پرداخت.

کودکان و نوجوانان بیشتر از هر طیف سنی دیگر در معرض آسیب قرار دارند.

تعریف‌ها عوض شده است

دکتر وحیده ترزمنی‌نژاد هر گونه اظهار نظر درباره قیاس تاثیرپذیری زنان و مردان در فضای مجازی را به بررسی علمی منوط می‌داند و تاکید می‌کند: میزان تاثیرگرفتن کاربر از فضای مجازی بستگی به عوامل متعدد از جمله فرهنگ، تربیت خانوادگی، ارزش‌ها و باورهای دینی دارد. بررسی آسیب‌پذیری زنان و مردان در فضای مجازی هم نیازمند بررسی دقیق و حساب‌شده است.

این مدرس و کارشناس ارتباطات می‌افزاید: این روزها دسترسی به رسانه تعریف دیگری پیدا کرده و هم مردان و هم زنان دسترسی آسان‌تری به فضای مجازی دارند و در نتیجه، به یک نسبت در معرض آسیب هستند. استفاده از فضای مجازی هم به نیت‌ها و اهداف مختلفی صورت می‌گیرد. برخی کاربران از صبح تا شب در محیط‌های مختلف مجازی حضور دارند و گردش می‌کنند. اهداف این افراد بیشتر سرگرم شدن و گذران وقت است. گاهی هم چنان مشغول این فضا می‌شوند که از کارهای روزمره وامی‌مانند. این نوع استفاده البته مناسب و تایید شده نیست. با این حال، این فضا کارکردهای مثبت و مفیدی هم دارد که کاربرانی از آن استفاده می‌کنند. این‌که زنان و مردان چگونه از فضای مجازی استفاده می‌کنند، به ویژگی شخصیتی‌شان بازمی‌گردد. شخصیت این دو طیف البته با یکدیگر متفاوت است و در نتیجه آسیب‌ها فرق خواهد کرد.

دکتر ترزمنی‌نژاد می‌گوید: در گذشته اعتقاد بر این بود که آقایان بیشتر در معرض آسیب هستند، اما امروزه خانم‌ها میرا از این آسیب‌ها نیستند. گاهی ارتباطات نادرست برای هر دو طیف در فضای مجازی شکل می‌گیرد. همیشه در فرهنگ ما این‌گونه بیان شده که زنان در قیاس با مردان احساسی‌تر تصمیم می‌گیرند و برخورد می‌کنند. این تفکر و عقیده شاید در شکل دیگر به فضای مجازی هم منتقل شده باشد. امروزه سریال‌های عمدتاً مبتذل و بی‌مایه شبکه‌های ماهواره‌ای در باورها و روش زندگی مخاطبان تاثیر می‌گذارند و بازتاب آن در نحوه و چگونگی حضور این مخاطبان در فضای مجازی نمود پیدا می‌کند. به عبارت دیگر، نوع نگاه و باور انسان‌ها به زندگی تغییر کرده و به فضای مجازی هم منتقل شده است. در نتیجه شاید بسیاری از ارزش‌ها دستخوش تغییر شده و رنگ باخته است.

وی با تاکید بر این‌که به شکل قطعی و مستدل نمی‌شود گفت زنان بیشتر در فضای مجازی آسیب می‌بینند، اظهار می‌کند: به لحاظ روان‌شناسی، شخصیت زنان و مردان تمایزهایی دارد و بر همین اساس، آسیب‌هایی که ممکن است متحمل شوند، متفاوت خواهد بود. مدل ثابتی در این رابطه وجود ندارد. امروزه بر خلاف گذشته زنان همپای مردان درگیر آسیب می‌شوند. با این حال، هر چه کاربر سن و سال بیشتری داشته باشد، کمتر در فضای مجازی آسیب خواهد دید. البته میزان استفاده از این فضا هم در آسیب‌پذیری کاربر شرط است. کاربران نوجوان و جوان از آنجا که چندان با مشکلات زندگی روزمره مواجه نیستند، بیشتر درگیر فضای مجازی می‌شوند و به شکل فراگیرتری در معرض آسیب‌های آن قرار می‌گیرند.

سواد رسانه‌ای لازم است

دکتر دهقان‌شاد با تاکید بر این‌که آسیب‌های فضای مجازی می‌تواند تاثیرات مخربی بر زندگی کاربر بگذارد، می‌گوید: اگر یک کاربر بدون تحقیق و عجلانه به دیگران اعتماد کند، قطعاً آسیب خواهد دید. آگاهی رسانه‌ای برای ورود به فضای مجازی، ضروری به نظر می‌رسد. شنیده‌ام قرار است اتفاق خوبی بیفتد و درس سواد رسانه‌ای برای سال دهم دبیرستان در نظر گرفته شود که اگر عملی شود گام موثری در جهت آشنایی کاربران با مختصات و ویژگی‌های فضای مجازی و بالطبع کاهش آسیب‌ها خواهد بود. در عین حال خود رسانه‌ها می‌توانند در این آگاهی‌بخشی تاثیر بگذارند. باید به شکل مداوم به کاربران هشدار داده شود که با داشتن آگاهی لازم وارد این فضا شوند و تنها راه این است که فرهنگ خودمان را تقویت کنیم. برخورد سلبی به هیچ عنوان جواب نخواهد داد.

محسن محمدی